

Finansdepartementet

Hvilke føringer har staten for utredning og samfunnsøkonomiske analyser?

Vegard Hole Hirsch, fagsjef

Oslo, 27. mars 2023

Rammeverk

Hensyn

God og ryddig budsjettering

Tilstrekkelig utredning

Oppløst prioritering

Særkontroll med de største statlige investeringsprosjektene

Rammeverk

Stortingets bevilgningsreglement

Utredningsinstruksen

Rundskriv om samfunnsøkonomiske analyser

Statens prosjektmodell/ekstern kvalitetssikring

Vedlegg 1

Bevilgningsreglementet
(vedtatt av Stortinget 26. mai 2005)

Utredningsinstruksen:

1. Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?
2. Hvilke tiltak er relevante?
3. Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?
4. Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?
5. Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?
6. Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

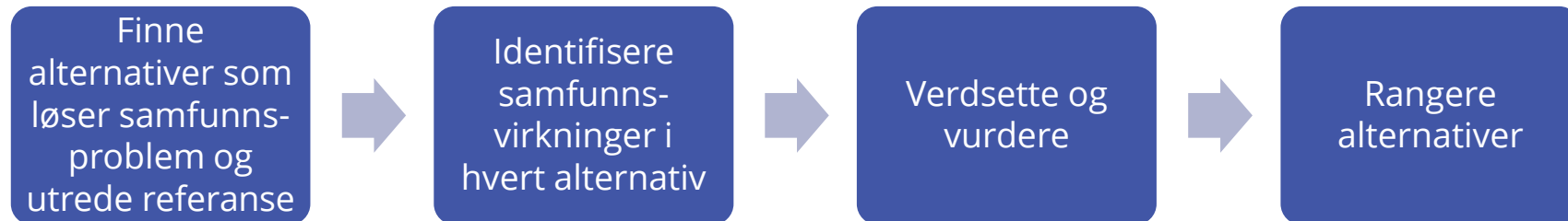

VEILEDER TIL UTREDNINGSINSTRUKSEN

INSTRUKS OM UTREDNING
AV STATLIGE TILTAK

Hva er en samfunnsøkonomisk analyse?

Hvem vurderer	Beslutningsregel	Målgruppe
Privat bedrift	Gjennomfør tiltaket hvis det er lønnsomt...	...for eierne våre
Det offentlige	Gjennomfør tiltaket hvis det er lønnsomt...	...for samfunnet

Hva er samfunnsøkonomiske virkninger?

- Utgangspunktet er alle endringer som tiltaket gir for samfunnet sammenlignet med hva som ville skjedd uten tiltaket. Dette utgjør tiltakets **virkninger**.
- Virkningene er **samfunnsøkonomiske** ved at man ser på endringen i samfunnets ressursbruk eller endringen i samfunnets velferd/nytte.
  - Viktig å tenke kritisk på hva som faktisk gir endring i nytte/velferd.
  - Ofte stanser man for tidlig i analysen, og kaller noe for en «virkning», mens det egentlig kun er en *potensiell driver* for en samfunnsøkonomisk virkning.
  - Spørsmålet er om driveren kan gi bedre kvalitet i tjenesten, redusert tidsbruk for brukere eller ansatte, etc. Dette er de samfunnsøkonomiske virkningene.

Verdien av statistisk liv

- VSL er definert som verdien av én enhets reduksjon i forventet antall dødsfall i en gitt periode. Et estimert VSL representerer en gitt populasjons (her Norges befolkning) totale betalingsvillighet for en risikoreduksjon som er akkurat stor nok til at man forventer å spare ett liv.
- Dersom VSL brukes for å verdsette redusert ulykkesrisiko, må disse to kriteriene være oppfylt:
  - Et stort antall individer står overfor små sannsynligheter for uheldige utfall.
  - Det er ikke kjent på forhånd hvem som vil rammes (det vil si en ex ante-situasjon).
- VSL fastsatt i R-109/21. 54,5 mill. kroner (prisnivå 2023)
- VSL er noe mer enn verdien av helsen vår. Spørsmålene gjelder risiko for å miste livet som sådan, med alt det rommer for den enkelte.

Tenk deg at du skal fra Oslo til Tønsberg. Mellom Sande og Tønsberg (50 kilometer) kan du enten kjøre nye E-18, der du må betale 30 kroner i bompenger, eller den gamle vegen, der det ikke kreves bompenger. Nedenfor er det oppgitt en del opplysninger om de to vegene:

	Motorvegen	Gamle E-18
Bompenger (kroner)	30	0
Kjøretid Sande-Tønsberg (minutter)	30	45
Personer drept i bil per år	1	3
Personer hardt skadd i bil per år	2	5

Kilde: TØI-rapport 835/2006.

Andre sentrale føringer i R-109/21

- Alle vesentlige virkninger for samfunnet skal med.
- Man må definere et nullalternativ – referansebane uten tiltak.
- Virkninger skal tallfestes og prissettes så langt det er mulig. Også ikke-prissatte virkninger skal inngå i vurdering av samfunnsøkonomisk lønnsomhet.
- Kalkulasjonspriser skal reflektere verdien av ressursenes beste alternative anvendelse eller befolkningens betalingsvillighet.
- Man skal vise netto nåverdi av aktuelle alternativer. Kalkulasjonsrente 4 pst. Fallende på lang sikt.
- Skattefinansieringskostnad på 20 pst.
- Synliggjøre usikkerhet. Følsomhetsanalyser ved behov.
- Nytte-kostnadsanalyser basert på uveid betalingsvillighet. Bør suppleres av fordelingsanalyser der det er relevant.

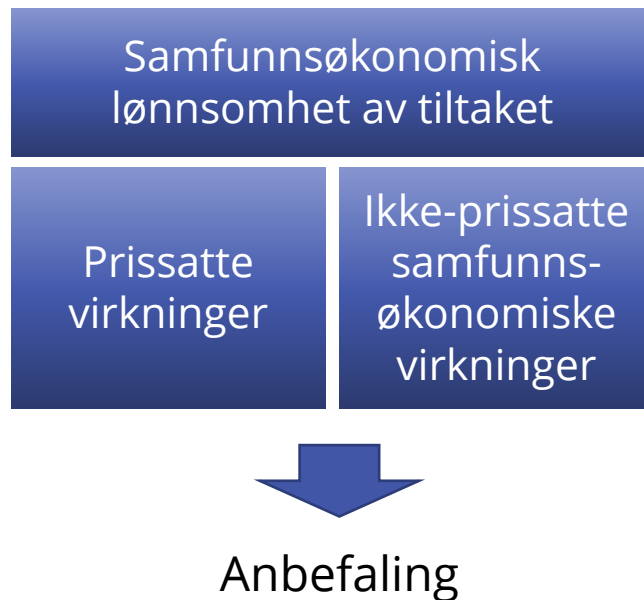

Ikke alt som er lønnsomt kan gjennomføres

- Samfunnsøkonomisk analyse bidrar til å rydde og rangere mulige tiltak, men er ikke en beslutningsregel.
- Det finnes mange tiltak som er lønnsomme, men som likevel ikke gjennomføres innenfor budsjett-beskrankninger.
- Forhåpentligvis har samfunnet flere potensielt lønnsomme tiltak enn det er mulig å gjennomføre.
- I tillegg er det andre hensyn...

Beslutningsgrunnlag - samfunnsøkonomisk lønnsomhet viktig, men ikke alt

Kilder til mer informasjon

- [Samfunnsøkonomiske analyser - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)
- [Utredningsinstruksen - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)
- [Utredning og analyse av statlige tiltak - DFØ \(dfo.no\)](https://dfo.no)

